

АНАЛИЗА ЕФЕКТА

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

У складу са Законом о енергетици SEEPEX је лиценцирани оператор тржишта електричне енергије у Србији са задатком да:

- Успостави и администрира организовано тржиште електричне енергије
- Изврши ефикасно и функционално повезивање тржишта електричне енергије са суседним земљама

Организовано тржиште електричне енергије (берза електричне енергије) - SEEPEX је са оперативним радом почело 17 фебруара 2016. године. Тиме је испуњена обавеза из Закона о енергетици о успостављању организованог тржишта, чиме су, поред комплетирања националног тржишног оквира, створени и услови за почетак интеграције тржишта електричне енергије Републике Србије у јединствено европско тржиште кроз спајање тржишта са суседним тржиштима

SEEPEX АД је формиран као заједничко улагање српског оператора преносног система Електромрежа Србије (ЕМС) (75%) и Европске берзе електричне енергије EPEX SPOT (25%). Као јединствен пример примене најбоље ЕУ праксе у својој области деловања, рад SEEPEX -а се заснива на платформи за трговину коју EPEX SPOT користи за рад на свим својим тржиштима у централној и западној Европи. SEEPEX организује трговину на дан-унапред временском оквиру, а ускоро и на унутардневном нивоу.

Трговина на SEEPEX-у је опциона (нема обавезност учешћа), анонимна и доступна свим компанијама које задовољавају услове пријема за рад на SEEPEX.

Тренутно је на SEEPEX-у регистровано 24 учесника, од којих су 3 домаће компаније ЕПС, ЕМС и НИС, док су остале компаније из ЕУ и региона (ЕРС, ХЕП, ХСЕ...)

Треба напоменути да осим Организованог тржишта електричне енергије постоји и билатерално тржиште где учесници такође могу да тргују електричном енергијом на годишњем, месечном, недељном, дневном и унутардневном нивоу.

Тренутно на билатералном тржишту учествује око 45 компанија из земље, региона и ЕУ. На овај начин се тргује од 2005. године.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Наведено се до сада није спроводило. Како CACM Регулатива још није транспонована у регион Западног Балкана, а тиме и у законодавство Републике Србије, појавио се формално-административни проблем реализације пројекта спајања српског дан-унапред тржишта са SDAC (Single Day Ahead Coupling) тржиштима и успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са SIDC (Single intraday Coupling - XBID) тржиштима. Појавила се потреба да се, до момента пуног транспонованња CACM уредбе, нађе прелазно решење за именовање SEEPEX као тзв. Номинованог оператора тржишта (NEMO - Nominated Electricity Market Operator) у Републици Србији у контексту примене и делимичног транспонованња одредби из CACM Регулативе, што представља предуслов за спајање са јединственим SDAC и SIDC тржиштем у ЕУ.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Правни основ за доношење ове уредбе садржан је у члану 183Е. став 1. Закона о енергетици усвојеног 22. априла 2021. године („Службени гласник РС”, бр. 145/14, 95/18-др. закон и 40/21) којим је прописано да Влада ближе прописује услове, начин стицања, трајање и престанак статуса номинованог оператора тржишта електричне енергије, улогу номинованог оператора тржишта, централне уговорне стране, преносног агента и оператора преносног система у вези са пословима спајања организованих тржишта, принципе финансијског поравнања и плаћања, принципе спајања дан-унапред и унутардневног тржишта електричне енергије са суседним тржиштима.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

До сада није било проблема у функционисању тржишта електричне енергије.

5) Која промена се предлаже?

Доношењем Уредбе о спајању организованог тржишта електричне енергије би се делимично транспоновале одредбе из CACM Регулативе, што представља предуслов за спајање са јединственим дан-унапред и унутардневним тржиштима електричне енергије у ЕУ.

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Ово је минимално потребна промена до потпуног транспонованња Регулативе (ЕУ) 2015/1222 у наш регулаторни оквир.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Предложена промена ће се директно одразити на све учеснике veleprodajног тржишта електричне енергије у Србији (произвођаче (ЕПС, НИС, обновљиви извори), индустријске потрошаче, снабдеваче електричном енергијом, операторе преносног и дистрибутивног система). Индиректно ће се одразити на све крајње купце кроз повећање сигурности снабдевања.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Не постоји.

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Није могуће остварити циљ применом тренутно важећих прописа.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (status quo)

Уколико би се одустало од интервенције (status quo), није могуће обавити спајање српског дан-унапред и унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима чиме би се онемогућила интеграција Србије у јединствено унутрашње тржиште ЕУ.

11) Каково је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Јединствено дан-унапред и унутардневно спајање тржишта уређено је Регулативом (ЕУ) 2015/1222 и обавезујуће је за све земље ЕУ. Остале земље Западног Балкана још увек немају успостављену оперативну берзу електричне енергије.

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Имплементација спајања тржишта са суседним дан-унапред тржиштима омогућава искоришћење прекограничних преносних капацитета путем имплицитних аукција, увећава укупну друштвено-економску добробит тржишта електричне енергије у Републици Србији, значајно доприноси повећању сигурности снабдевања, повећава ликвидност интерног организованог тржишта и омогућава успостављање јединствене референтне цене за цео регион.

Успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима олакшало би интеграцију обновљивих извора у електроенергетски систем Србије и довело би до успостављања ликвидног унутардневног тржишта чиме би се отклонила обавеза ЕПС-у да буде балансно одговорна страна за обновљиве изворе који ће бити под мерама подстицаја (аукциона тржишна премија).

Спајање дан-унапред и унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима омогућило би интеграцију Србије у јединствено унутрашње тржиште ЕУ.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Спајање дан-унапред и унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима омогућило би интеграцију Србије у јединствено унутрашње тржиште ЕУ.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Усклађени су са Законом о енергетици.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

Почетно стање: Организовано тржиште Србије ради у изолованом раду

Циљ: Организовано тржиште Србије ради у јединственом европском тржишту

Време потребно за реализацију овог пројекта се не може дефинисати. Када донесемо ову Уредбу, Европска комисија одлучује да ли ће нам дозволити да се спојимо на јединствено тржиште и ако нам дозволи којом динамиком ће се то десити. Европска пракса је показала да је потребно од 1-2 године да се прође цео процес када се одобри спајање.

Након спајања тржишта обим трговине на српској берзи има да се повећа 2 пута. Тренутно је дневни просек трговине око 8000 MWh, док се након спајања тржишта очекује бар 16000 MWh.

Главни бенефити спајања организованог тржишта су:

Спајање српског дан-унапред тржишта са суседним ЕУ тржиштима би довело до даљег развоја организованог тржишта, успостављања регионалне цене електричне енергије, повећања сигурности снабдевања, максимизације и оптималне доделе расположивих прекограничних капацитета, ефикасније и исплативије интеграције обновљивих извора у тржиште електричне енергије, повећање ликвидности српске берзе и позиционирање SEEPEX, а тиме и Републике Србије као главног регионалног играча на организованом тржишту електричне енергије.

Са друге стране успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима довело би до успостављања ликвидног унутардневног тржишта чиме би се отклонила обавеза ЕПС-у да буде балансно одговорна страна за обновљиве изворе по регулисаним принципима (мере подстицаја за све обновљиве изворе електричне енергије).

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Нема ефеката

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

Износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Спровођење изабране опције нема утицаја на међународне финансијске обавезе

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Процес повезивања дан-унапред и унутардневног тржишта, поред бенефита, носи и одређене трошкове који морају бити јасно дефинисани и покривени од стране оператора преносног система и оператора тржишта, тј. брзе електричне енергије. Извор трошкова и начин расподеле по земљи која учествује у овом процесу су дефинисани САСМ регулативом и транспоновани у наш Закон о енергетици и овој Уредби. Дефинисано је да износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин. Очекивани трошкови на годишњем нивоу би се кретали на нивоу од 300 до 400 хиљада евра. Значајно је напоменути и да се, имплементацијом спајања суседних дан-унапред тржишта, прелази на примену тзв. имплицитних алокација прекограничних преносних капацитета, чиме престаје потреба за експлицитном доделом дан-унапред капацитета која се тренутно примењује, а уз коју су такође већ алоцирани одређени трошкови. Имајући то у виду, наведени трошак алоциран уз процес спајања дан-унапред тржишта ће, у одређеној мери, само заменити трошкове алоциране уз експлицитну доделу капацитета.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Није могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава.

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Спровођење изабране опције нема утицаја на расходе других институција.

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Спајање српског дан-унапред тржишта електричне енергије са јединственим европским тржиштем повећава сигурност снабдевања, обезбеђује набавку и пласман електричне енергије по референтној регионалној цени електричне енергије.

Успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима довело би до успостављања ликвидног унутардневног тржишта чиме би се отклонила обавеза ЕПС-у да буде балансно одговорна страна за обновљиве изворе који ће бити под мерама подстицаја (аукциона тржишна премија), а учесницима на тржишту (РЕС, произвођачи, снабдевачи, балансно одговорне стране) да избалансирају своју позицију и смање своје одступање чиме ће се смањити потреба за активирање балансне енергије.

Процес повезивања дан-унапред и унутардневног тржишта, поред бенефита, носи и одређене трошкове који морају бити јасно дефинисани и покривени од стране оператора преносног система и оператора тржишта, тј. брзе електричне енергије. Извор трошкова и начин расподеле по земљи која учествује у овом процесу су дефинисани САСМ регулативом и транспоновани у наш Закон о енергетици и овој Уредби. Дефинисано је да износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин. Очекивани трошкови на годишњем нивоу би се кретали на нивоу од 300 до 400 хиљада евра. Значајно је напоменути и да се, имплементацијом спајања суседних дан-унапред тржишта, прелази на примену тзв. имплицитних алокација прекограничних преносних капацитета, чиме престаје потреба за експлицитном доделом дан-унапред капацитета која се тренутно примењује, а уз коју су такође већ алоцирани одређени трошкови. Имајући то у виду, наведени трошак алоциран уз процес спајања дан-унапред тржишта ће, у одређеној мери, само заменити трошкове алоциране уз експлицитну доделу капацитета.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Наведене промене могу само позитивно да утичу и на произвођаче и на купце електричне енергије који учествују на берзи.

Учесници на берзи и даље раде на исти начин као и у изолованом раду, односно подносе понуде и за куповину и за продају.

Спајање тржишта омогућава додатне опције за трговину, односно трговину са суседним берзама односно јединственим европским тржиштем.

Произвођачи имају додатну опцију да у случају повољних понуда продају електричну енергију суседним берзама, и обратно, купци имају могућност да купе електричну енергију од суседних берзи ако је тамо нижа цена електричне енергије.

У случају довољног прекограничног капацитета цена електричне енергије на veleпродајном тржишту у региону ће бити иста.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабрана опција повећава степен конкуренције јер се српско тржиште интегрише у јединствено европско тржиште електричне енергије.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Најбоља европска пракса и трансфер технологије се користе у процесу спајања дан-унапред и унутардневног тржишта.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Изабрана опција нема ефекте на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца.

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Спајање српског дан-унапред тржишта електричне енергије са јединственим европским тржиштем повећава сигурност снабдевања, обезбеђује набавку и пласман електричне енергије по референтној регионалној цени електричне енергије.

Успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима довело би до успостављања ликвидног унутардневног тржишта чиме би се отклонила обавеза ЕПС-у да буде балансно одговорна страна за обновљиве изворе који ће бити под мерама подстицаја (аукциона тржишна премија), а учесницима на тржишту (РЕС, произвођачи, снабдевачи, балансно одговорне стране) да избалансирају своју позицију и смање своје одступање чиме ће се смањити потреба за активирање балансне енергије.

Процес повезивања дан-унапред и унутардневног тржишта, поред бенефита, носи и одређене трошкове који морају бити јасно дефинисани и покривени од стране оператора преносног система и оператора тржишта, тј. берзе електричне енергије. Извор трошкова и начин расподеле по земљи која учествује у овом процесу су дефинисани САСМ регулативом и транспоновани у наш Закон о енергетици и овој Уредби. Дефинисано је да износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин. Очекивани трошкови на годишњем нивоу би се кретали на нивоу од 300 до 400 хиљада евра. Значајно је напоменути и да се, имплементацијом спајања суседних дан-унапред тржишта, прелази на примену тзв. имплицитних алокација прекограничних преносних капацитета, чиме престаје потреба за експлицитном доделом дан-унапред капацитета која се тренутно примењује, а уз коју су такође већ алоцирани одређени трошкови. Имајући то у виду, наведени трошак алоциран уз процес спајања дан-унапред тржишта ће, у одређеној мери, само заменити трошкове алоциране уз експлицитну доделу капацитета.

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Ефекти реализације изабране опције неће штетно утицати на неку специфичну групу популације.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Нема утицај на осетљиве друштвене групе.

4) Да ли би и на који начин изабрана опција утицала на тржиште рада и запошљавање, као и на услове за рад (нпр. промене у стопама запослености, отпуштање технолошких вишкова, укинута или новоформирана радна места, постојећа права и обавезе радника, потребе за преквалификацијама или додатним обукама које намеће тржиште рада, родну равноправност, рањиве групе и облике њиховог запошљавања и слично)?

Не.

5) Да ли изабране опције омогућавају равноправан третман, или доводе до директне или индиректне дискриминације различитих категорија лица (нпр. на основу националне припадности, етничког порекла, језика, пола, родног идентитета, инвалидитета, старосне доби, сексуалне оријентације, брачног статуса или других личних својстава)?

Не.

6) Да ли би изабрана опција могла да утиче на цене роба и услуга и животни стандард становништва, на који начин и у којем обиму?

Не. Спајање тржишта повећава сигурност снабдевања и доводи до успостављања јединствене велепродајне цене електричне енергије у региону.

7) Да ли би се реализацијом изабраних опција позитивно утицало на промену социјалне ситуације у неком одређеном региону или округу и на који начин?

Не.

8) Да ли би се реализацијом изабране опције утицало на промене у финансирању, квалитету или доступности система социјалне заштите, здравственог система или система образовања, посебно у смислу једнаког приступа услугама и правима за осетљиве групе и на који начин?

Не.

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

Не.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Не.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Не.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Не.

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Не.

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

Предложена решења неће утицати на измену управљачке, институционалне или организационе структуре учесника на тржишту електричне енергије.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Није потребно предузимање никаквих мера.

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење,

укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

Реализација пројекта не изискује никакве додатне мере

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Изабрана опција је у сагласности са важећим прописима и међународним споразумима.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Изабрана опција нема никаквог утицаја на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Изабрана опција нема утицаја на одговорност и транспарентност јавне управе.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Време потребно за реализацију овог пројекта се не може дефинисати. Када донесемо ову Уредбу, Европска комисија одлучује да ли ће нам дозволити да се спојимо на јединствено тржиште и ако нам дозволи којом динамиком ће се то десити. Европска пракса је показала да је потребно од 1-2 године да се прође цео процес када се одобри спајање.

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

За спровођење изабране опције обезбеђена је подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група. Заинтересоване стране су учествовале у припреми предлога Уредбе о спајању тржишта електричне енергије. У изради Уредбе учествовали ЕМС, АЕРС и SEEPEX.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

Износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин.

Јавна набавка није потребна.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

Ризик за спровођење изабране опције постоји у случају да ЕУ захтева пуну транспозицију Регулативе (ЕУ) 2015/1222.